

Кошинець В.В., кандидат юридичних наук, доцент

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Поліція, незважаючи на явні протиріччя між декларованою соціальною місією «боротьби зі злочинністю» і можливостями її реалізації, як і раніше залишається в рамках традиційної силовий моделі, яка, у свою чергу, є фундаментальною з точки зору визначення відомчої ідеології правоохоронних органів.

Негативним наслідком ідеології, яка проголошує «боротьбу із злочинністю», є усвідомлення злочинця як супротивника, з яким потрібно вести боротьбу або війну. У реальному житті це незмінно призводить правоохоронця до необхідності ідентифікувати себе з людиною, що знаходиться в умовах збройного конфлікту, у стані необхідної оборони і крайньої необхідності. Дана позиція рольова, в свою чергу, вимагає швидких, рішучих і безкомпромісних дій, підпорядкованих єдиній меті - вижити і перемогти супротивника.

Поліцейські підрозділи, що роблять ставку на боротьбу зі злочинністю як на основний стиль діяльності, досить швидко переходять до репресивних форм соціального контролю та

фокусують свої зусилля не на засобах ведення боротьби, а на досягненні кінцевого результату - перемоги.

Крім того, діяльність поліції в рамках силового підходу не прогресує, а неминуче замикається в порочне коло, де простежується чотири основні стадії:

1. Кампанія по боротьбі з злочинністю. Проголошення гасла типу: «Ми оголошуємо війну ...».

2. Розробка і впровадження нових стандартів діяльності поліції, посилення правових норм, прийняття нових статутів і кодексів.

3. Скандали та розслідування як результат виявлених в процесі проведення кампанії перегинів, фактів зловживань і корупції.

4. Реакція суспільства у вигляді зміни керівництва МВС, реорганізації поліції, проведення кадрової чистки.

Вихід зі сформованої практики для кримінологів і поліцейських бачиться в переході від реактивного до проактивного способу впливу на злочинність. В якості основної функції поліції пропонується не «боротьба зі злочинністю», а «служба суспільству», «забезпечення громадської безпеки», що передбачає відмову від агресивної політики і сприйняття злочинців не як ворогів суспільства, а як громадян з деформованим поведінкою, що підлягають корекції.

У зв'язку з цим все більш чітке оформлення отримує ідея пріоритетного розвитку відомчої поліцейської етики як теоретичного базису високоморального поведінки особистості [1-2]. У чималому ступені подібної переоцінки стратегічних цінностей сприяла робота Експертного комітету з поліцейської етики та проблем, пов'язаних із здійсненням функцій поліції (The Committee for Experts on Police Ethics and Problems of Policing), створеного у складі Комітету Ради Європи з проблем злочинності (The European Committee on Crime Problems - CDPC). Перші результати його роботи, представлені на 12-му колоквиумі з кримінології 1999 р., організованому Радою Європи за темою «Повноваження та відповідальність поліції у демократичному суспільстві», розглядали роль поліції в демократичному суспільстві та її

місце в системі кримінальної юстиції, завдання поліції відповідно з верховенством закону, контроль над поліцією, а також безпосередньо етичні аспекти управлінської діяльності поліції [3, с. 21-23].

Слід погодитися з позицією Мартиненко О.А, що до числа основних аргументів на користь першочергового розвитку саме етичних принципів можна віднести такі особливості діяльності працівників правоохоронних органів:

- Працівники поліції мають право вибору при прийнятті рішень щодо життя, свободи і власності інших громадян;

- Сама на них лягає безпосередній обов'язок з підтримання правопорядку;

- Вони зобов'язані захищати права громадян;

- Як служителі й захисники інтересів суспільства, вони зобов'язані демонструвати кращі стандарти поведінки (розсудливість, чесність, об'єктивність, високий рівень моральності);

- Поліція має право використовувати неопублічні, оперативно-розшукові методи роботи, де належне використання конфіденційної інформації повністю залежить від особистих якостей співробітників;

- Для представників етнічних меншин працівники поліції часто є уособленням усіх органів влади і суспільства в цілому;

- Некваліфіковані й протиправні дії працівників поліції наносять моментальний і значний збиток для іміджу всієї правоохоронної системи та органів державної влади [4, с. 3-4].

Тому питання про формування відомчих етичних принципів, які застосовуються для повсякденної діяльності, дійсно є вкрай актуальним. Оскільки етичні принципи діяльності поліції в чималому ступені формують особливості службового менталітету, що визначає конкретні дії працівників поліції у ситуаціях морального вибору, їх розвиток з точки зору дотримання прав людини представляється не менш важливим, ніж вирішення завдань матеріально-технічної, кадрової та соціальної забезпеченості поліції України.

Тому, орієнтуючись на процеси європейської інтеграції, вітчизняним законодавцям слід взяти до уваги такі принципи взаємовідносин правоохоронних органів з суспільством, як

рівноправність, розподіл владних повноважень, швидке й ефективне реагування, відкритість інформації, компенсація збитку, спільна участь і партнерство.

Тому, можемо говорити про наявність кількох, найбільш загальних і фундаментальних принципів:

1. Повага до особистості іншої людини.
2. Доброзичливість.
3. Ефективність та професіоналізм.
4. Дотримання принципів законності і верховенства закону.
5. Відповідальність.
6. Турбота про оточуючих.
7. Чесність по відношенню до себе та інших.
8. Самовіддане служіння суспільству.

Іншими словами, при здійсненні своїх функцій поліція повинна дотримуватися особистих права громадян і не вчиняти довільних або протиправних дій. Це є основним принципом для правової держави і діяльності силових структур в умовах демократії.

Список використаних джерел

1. IASP. Ethics Training in Law Enforcement. 1999. [http:// www .theiasp.org/pubinfo/ ethicstraining.html](http://www.theiasp.org/pubinfo/ethicstraining.html).
2. Delattre EJ Character and Cops: ethics in policing. 1989. Washington DC: American Enterprise Institute for Public Policy Research..
3. Європейський кодекс поліцейської етики. Серія «Права людини» - СПб.: СПб ГО «Громадський контроль», 2003. - 76 с.
4. Pollock JM Ethics in Crime and Justice. 3 rd ed. Belmont, California: Wadsworth, 1998.